

ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ АДВЕНТИЗМУ В УКРАЇНІ

Розповідається про адвентизм як течію протестантизму, про становлення, еволюцію й поширення цієї релігійної течії. Аналізується місце Адвентистів Сьомого Дня в структурі релігійного життя в Україні, подається соціологічний зріз адвентистських громад.

Ключові слова: адвентизм, релігія, Церква, громада, Генеральна Конференція, законодавство, лібералізм.

Постановка проблеми. Адвентизм (від лат. Adventus – пришестя) – один із релігійних напрямів у протестантизмі, ще виник у 30-х роках ХІХ століття в США. Його ідейним натхненником вважається баптистський проповідник Уільям Міллер (1782–1849)¹.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми адвентизму на радянському терені досліджували Л. Мітрохін, А. Чанишев, О. Клібанов, В. Гараджа та ін. Із сучасних дослідників, які в тій чи іншій мірі вдавалися до вивчення адвентизму, слід назвати М. Одинцова, О. Редькіну, О. Горбатова, В. Шарова, О. Гончарову та ін. Історію АСД в Україні розглядали О. Парасей та М. Жукалюк, а також В. Джулай, Р. Сітарчук, В. Любащенко, В. Докаш та ін.

Метою статті є аналіз процесу становлення, розвитку й інституалізації прибічників Церкви Адвентистів сьомого дня на теренах України.

Виклад основного матеріалу. Адвентисти переконані, що їхній рух – явище не випадкове, а передбачене пророцтвами про виконання “церкви залишку”, яка взяла на себе особливу місію – спасіння людства. Появі руху, переконані вони, передували певні події.

Під пророчими передумовами, які викликали до життя адвентистський рух, називають “ознаки останнього часу”. Ці ознаки викладені в новозавітних пророцтвах (Мт. 24; Мк. 13; Лк. 21, “Об’явлення”)².

Окрім пророчих передбачень виникнення адвентистського руху, його богослови виокремлюють об’єктивні історичні фактори, які, на їхню думку, обумовлюють становлення і розвиток адвентизму на початку ХІХ століття. Це низка політичних (війни, організовані Наполеоном Бонапартом, буржуазно-демократичні революції в Західній Європі), економічних (розвиток капіталізму та науково-технічна революція), соціальних (боротьба за відміну рабства в США та рівні права, рух за здоровий спосіб життя, реформи в сфері освіти) та релігійних чинників (проникнення в богословську науку принципу вільного дослідження, розвиток ідеї хліазму, розповсюдження спиритизму, дослідження У. Міллера). Найважливішим вважається якраз останній релігійний чинник, а саме – дослідницька робота Міллера. Адвентисти вважають, що його аналіз біблійних есхатологічних

¹ Релігієзнавчий словник. – К., 1996 – С. 10.

² Настольная книга служителя : в 3-х т. – М., 1989. – Т. 1. – С. 337.

процесів і відповідні висновки, зроблені на основі цих процесів, поклали початок адвентистському руху.

Аналіз адвентистської літератури дозволяє умовно відмітити в цьому русі два основних періоди. Перший – початковий, який тривав 13 років – з 1831 по 1843 і був пов'язаний з проповіддю Міллера про другий прихід Христа (почав проповідувати на початку 1830-х років та визначив дату приходу на період між 21 березня 1843 та 21 березня 1844). Зауважимо, що Міллера підтримали керівники багатьох християнських деномінацій, а міллеристів або тих, хто очікував другого приходу Христа, сучасники називали адвентистами. Цей етап був руйнівним для руху, оскільки прихід на призначену дату не прийшовся. Другий – заключний період адвентистського руху співпадає з другим кризовим етапом міллерського руху і охоплює всього один рік – 1844, коли після додаткового аналізу послідовниками Міллера пророцтв із Дан. 8, 9 було знову призначено другий прихід Христа на 22 жовтня 1844. Цей короткий заключний період називають “часом великого розчарування”, оскільки пророцтво знову не зреалізувалося³.

Пізніше було опубліковано спростування міллерівських підрахунків і зроблено висновок, що другий прихід Христа дійсно відбувся, але не в земне, а в небесне святилище. З посиленням на кн. Дан. 8, 14 його нове служіння примирення почалося в церемоніальний день очищення у вівторок 22 жовтня 1844 після закінчення пророчого періоду в 2300 років. Сучасні адвентисти переконані, що Христос невидимо прийшов в небесне святилище і розпочав “Слідчий суд”, який передувє другому приходу (Дан. 7)⁴.

Після великого розчарування адвентисти – послідовники Міллера розділились на декілька течій. Деякі прийшли до повного відкидання очікувань другого приходу, інші взагалі відмовились від християнства.

Значна частина послідовників Міллера (біля 40 тис.) продовжували вірити в безпомилковість пророкованого приходу Христа і вважали, що він прийде і очистить Церкву і землю. У квітні 1846 в Олбані, штат Нью-Йорк, ця група реорганізувалася в конференцію (союз церков). Вони продовжували переносити дату другого приходу Христа ще декілька десятиліть. Цей різновид адвентизму існує і сьогодні і нараховує біля 30 тис. послідовників. Називають вони себе “Християнською церквою пришествя” чи “Адвентистською християнською церквою”⁵.

Залишки тих, хто продовжував вірити у другий прихід Христа, розпалися на низку християнських спільнот, таких як адвентисти першого дня, євангельські адвентисти, адвентисти-християни, Церква Божа, Адвентисти сьомого дня.

Останній напрям переріс у Всесвітню Церкву Адвентистів сьомого дня (АСД), яка сьогодні є найчисельнішою і найвпливовішою. Велику роль в організаційному і догматичному оформленні Церкви АСД відіграла Елен

³ Історія релігії в Україні : у 10 т. // редкол. : А. Колодний (голова) та ін. – Т. 6. Пізній протестантизм в Україні (п'ятидесятники, адвентисти, свідки Єгови) // за ред. П. Яроцького. – Київ-Дрогобич : Коло, 2007. – С. 248–251.

⁴ Максвелл М. Скажи об этом миру : пер. с англ. – Заокский, 2003. – С. 70–71.

⁵ Там само. – С. 121–122.

Гасмон Уайт (Гармон) (1827–1915), чи Олена Уайт. Вона має в церкві особливий статус – вісниці (в деяких світських джерелах її називають пророчицею). Адвентисти вважають, що праці О. Уайт є “малим світлом”, яке веде до “великого світла”, тобто до Біблії, Христа⁶.

Утворення Церкви АСД можна віднести на 1844–1845, прийняття ж назви Церкви можна датувати 1860 роком⁷.

Остаточне формування сучасних напрямів адвентизму можна віднести на 60-ті роки ХІХ ст. В 1958 під назвою “Американська асоціація тисячолітнього царства” організувалося головне відгалуження міллеризму, пізніше їх послідовників стали називати “Євангельськими адвентистами”.

В 1840 з центром у Бостоні організувалася Церква “Християн Пришестя”. На 1860 можна віднести офіційне прийняття назви Церкви АСД, дискусія про яку тривала 16 років⁸. Весною 1861 керівникам розрізнених груп адвентистських громад у Батл-Кріку (США) було запропоновано створити єдину організацію під цією назвою. 21 травня 1863 делегати від усіх американських конференцій (союзів) на своєму зібранні в Батл-Кріку прийняли Конституцію про створення виконавчого органу – Генеральної Конференції (ГК)⁹. Сучасна модель управління церквою АСД була сформована на початку ХХ ст. і має таку структуру: місцева громада, управління якою здійснюється за пресвітеріанським зразком, конференції, які створюються в межах певного географічного простору (регіонів) із окремих громад; унійні конференції як об’єднання місцевих конференцій; Генеральна Конференція (всесвітня організація унійних конференцій), якою керує Виконавчий комітет. Окремими секторами управління ГК АСД є дивізіони (великі структурні об’єднання в які входять декілька уніонів – *В. Д., І. Ч.*)¹⁰. Сьогодні в структурі ГК АСД нараховується 13 дивізіонів¹¹. Настановчим керівним органом Всесвітньої Церкви АСД є з’їзд Генеральної Конференції. За всю історію Церкви відбулося 59 з’їздів.

Нині Всесвітня Церква АСД об’єднує у своїх громадах близько 30 млн. осіб у 207 країнах світу. Адвентисти проповідують і видають літературу 892 мовами народів світу. Церква керує 7 422 освітніми закладами, а також 731 лікувальними закладами, де трудяться 1 млн. медичних працівників та щорічно отримують допомогу понад 14 млн. чоловік.

Інституювання адвентизму в Україні має свою організаційну специфіку. Як вважають вітчизняні дослідники адвентизму М. Жукалюк та В. Любищенко, в історії становлення церкви АСД в Україні можна виділити шість основних періодів. Перший період охоплює 1876–1886 рр., коли адвентистське вчення поширюється на південних теренах. Другий період – кінець ХІХ ст. – 1917. В цей час виникають перші адвентистські громади, продовжується подаліше поширення руху та закладаються організаційні

⁶ Настольная книга служителей. Вказана праця. – С. 348–331.

⁷ Там само. – С. 348–352, 403.

⁸ Почти дома. – Заокский : Источник жизни, 2002. – С. 10.

⁹ Максвелл М. Вказана праця. – С. 211–214, 237–250, 310.

¹⁰ Почти дома. Заокский : Источник жизни, 2002. – С. 20–22.

¹¹ Максвелл М. Вказана праця. – С. 211–214, 237–250, 310.

основи деномінації. Упродовж третього періоду (1917–1928) відбувається процес становлення церковної структури та створення перших національних союзів. Четвертий період (1929–1979) характеризується жорсткою політикою комуністичної партії та радянського режиму відносно протестантських, у тому числі й адвентистських церков. П'ятий період (1980–1990) був найбільш результативним у житті Церкви, оскільки був створений Всесоюзний центр Церкви АСД як складова структури Всесвітньої організації та розпочинається співробітництво з її виконавчим органом – Генеральною Конференцією АСД (ГК АСД). Шостий період був найбільш продуктивним у розвитку церкви. Він співпадає з початком незалежності України у 1991, коли утворюється самостійний орган цього напрямку – Українська Унійна Конференція АСД (УУК ЦАСД), відкриваються нові можливості для розвитку релігійної мережі та матеріальної бази Церкви у зв'язку з формуванням нового демократичного законодавства “Про свободу совісті та релігійні організації”¹².

Перша адвентистська громада була сформована з 19-ти членів у 1886 в м. Бердубулат Таврійської губернії в Криму (нині селище Привільне)¹³.

Хоча перші адвентистські громади були створені іноземними місіонерами, ми вважаємо, що не слід із цим фактом пов'язувати час виникнення адвентизму на теренах України. Парасей А. Ф. та Жукалюк М. А., на відміну від російських дослідників, пов'язують витoki адвентизму з діяльністю Теофіла Бабієнка та Михайла Чеховського¹⁴.

В 1888 у селищі Жарнівка поблизу м. Дубно на Рівненщині була також організована перша група адвентистів¹⁵.

Пеша громада в Києві зорганізувалася в 1903. В цей же час виникла громада в Євпаторії¹⁶. Структурно вони входили в Північно-західний регіон російського регіонального поля¹⁷.

Мережа адвентистських громад, яка входила на той час в Південноросійську конференцію, достатньо динамічно розвивалася перед Першою світовою війною. Найбільшими громадами на 1910, наприклад, були Севастопольська (62 члени), Євпаторійська (39), Яковська (38), Одеська (30), Хортицька, Олександрівська, Бендерська (по 25 чол.). Ряд громад, які склалися з українців, росіян та поляків, входили до Західно-російського поля (Рівне, Олексіївка, Березняки, Вербне, Кліщин, Юленівка). Найбільш динамічно розвивалася в цей час мережа густонаселеного Малоросійського поля з громадами, які відігравали провідну роль: Кіщенці (116 віруючих), Київ (38), Рідкодуби (54), Богуслав (46), Русалівка (43), Харків (32), Дженгелівка (26).

Важасться, що адвентистська мережа організаційно сформувалася в основному за період з 1900 по 1917. В цей же час були закладені інституційні

¹² Жукалюк М., Любащенко В. История Церкви Адвентистов седьмого дня в Украине. – К., 2003. – С. 29–30.

¹³ Великое Адвентистское движение и Адвентисти седьмого дня в России по 1917 г. – К., 1918. – С. 60.

¹⁴ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 281

¹⁵ Там само. – С. 283.

¹⁶ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 287

¹⁷ Там само. – С. 290–298.

основи Церкви. Достатньо суперечливим був так званий третій період розвитку адвентизму в Україні (1917–1928), оскільки спочатку він був пов'язаний з лібералізмом, початок якому дала Лютнева революція 1917, а потім з більшовицькими репресіями кінця 20-х років. Але навіть цей період мав непогану динаміку розвитку мережі. Для прикладу, в 1925 в Західно-українському союзі нараховувалося 196 громад із 4 453 членами, яких обслуговувало 39 пасторів.

У 1926 Всеукраїнський республіканський союз АСД вже мав 8 регіональних об'єднань (Середньодніпровське, Чорноморське, Подільське, Волинське, Азовське, Нижньодніпровське, Верхньодніпровське, Київський район) з 4 876 віруючих та 46 служителів. Всеукраїнський союз на цей час був найбільшим як за кількістю громад (37,86% від загальної кількості в СРСР), так і за чисельністю віруючих (38,40%). Однак, хоча кінець 20-х років для Церкви АСД був достатньо продуктивним, 1928 став для неї початком нових випробувань, а діяльність союзу була заборонена, як і, відповідно, проведення організаційних заходів – пленумів та з'їздів. Більшість уповноважених (регіональні керівники, яких у 1931-і в СРСР було 17) проголошені “ворогами народу” та засуджені на різні роки ув'язнення (дехто до 23 років) і відбували покарання в таборах. У Києві, наприклад, за період 1938–1939 були закриті всі існуючі чотири громади. Після приєднання в 1939 Західної України до Радянської України адвентистські громади цього регіону також були зараховані до списку неблагонадійних, а їх лідери заарештовані. Були піддані репресіям і адвентистські структури Північної Буковини після її приєднання в 1940 до СРСР¹⁸.

Четвертий період в розвитку Церкви АСД (30–80-і роки) в межах радянської України можна вважати найтривалішим і найскладнішим, оскільки почався масовий атеїстичний експеримент, який передбачав повну ліквідацію релігійної мережі. В умовах жорстких правових обмежень Церква знаходилася в стані латентного розвитку, спрямованого на збереження існуючої мережі.

Складний процес інституювання Церкви займає період майже в тридцять років. Весь цей період в її керівництві не було стабільності, справа реєстрації громад була занадто складною і лідери АСД постійно емігрували з регіону в регіон, щоб відродити релігійну мережу.

Специфічними в інституціональному аспекті для Церкви АСД були 60-ті роки. З одного боку, це висока динаміка формування мережі, з іншого – переслідування, репресії, конфіскація майна, масові арешти лідерів, регулярні обшуки молитовних будинків та квартир віруючих, конфіскація духовної літератури. До того ж у Церкві відбувся розкол¹⁹.

Вирішальним для інституювання Церкви можна вважати п'ятий період (1980–1990), оскільки перед її керівництвом постав ряд кардинальних завдань: подолати розкол, заново створити структуру самостійної Церкви АСД національного характеру.

¹⁸ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 306.

¹⁹ Там само. – С. 308–309.

Початком функціонування республіканської (унійної) організації Церкви АСД можна вважати 21 червня 1979, коли в молитовному будинку київської громади по вул. Ямській, 70 зібралась група новообраних республіканських проповідників для об'єднання всіх громад в єдине співтовариство²⁰.

Відправним пунктом для справжнього конституційного процесу в Церкві можна вважати IV Всеукраїнський з'їзд, який відбувся 25 серпня 1988 і на якому було прийнято проект статуту Церкви АСД в Україні, обрано Республіканську Унійну Раду (13 чол.), розглянуто питання про створення структурних підрозділів. На цей час мережа Церкви складалася із 214 громад і груп (з яких було зареєстровано тільки 154), 152 молитовних будинки; загальна кількість віруючих складала 14 152 особи. У цей же час у Церкві працювало 73 рукопокладених проповідників, 88 помічників з пресвітерським рукопокладенням.

У липні 1990 на черговій сесії ГК АСД в м. Індіанapolis (США), коли було створено 11-й Радянський (сьогодні Євро-Азіатський) дивізіон, було зазначено в офіційних документах ГК, що з цього часу Церква АСД в Україні перестає бути асоціацією адвентистських громад і визнається як Українська Унійна Конференція АСД. Перед цим (весною 1989) Церква придбала на Подолі по вул. Лук'янівській приміщення, де була розташована канцелярія та перша легальна друкарня видавництва "Джерело життя". Це було початком справжнього будівництва Церкви. Для цього періоду характерним є те, що поряд із становленням та розвитком релігійної мережі почала формуватись система відносин: Церква – суспільство, Церква – держава. Для реалізації концепції включення Церкви у "світ", почали створюватися і відповідні структури. Так, наприкінці 1990 при Унійній Раді було організовано адвентистське Агенство допомоги і розвитку АДРА (міжнародна благодійна організація)²¹.

Особливо значимим для Церкви АСД вважається 1991, який вважається початком шостого етапу розвитку співтовариства. Він характерний ще й тим, що адвентисти, як і решта протестантських течій, отримати можливість проводити євангелізаційну роботу та брати участь у суспільно-культурному житті країни. Цей рік до того ж був відзначений двома важливими подіями. По-перше, відбулося укрупнення місцевих конференцій – їх стало 6 замість 8. По-друге, в обласних об'єднаннях пройшли звітно-виборні зїзди та оновилося керівництво конференцій²².

У 90-ті роки Церква АСД зросла й чисельно – тільки за 1992 громади поповнилися на 2 тис. членів²³. Водночас продовжувалася робота по розбудові організаційної структури Церкви. 28 липня 1992 відбулася I Всеукраїнська конференція медичних працівників, яка поклала початок роботі відділу здоров'я і утримання; 12 січня 1993 на II Всеукраїнській конференції медпрацівників була створена Адвентистська медична асоціація України (АМАУ).

---

²⁰ Там само. – С. 311, 321.

²¹ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 330–335.

²² Жукалюк Н., Любашенко В. Вказана праця. – С. 124.

²³ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 338.

Історичною віхою в історії становлення церковної організації став V Всеукраїнський з'їзд, який відбувся 8 вересня 1993. Це, з одного боку, було закінчення п'ятирічного періоду (1998–1993) роботи унійної організації; з іншого – були зроблені підсумки роботи в легальних умовах. Вперше на цьому з'їзді був присутній президент Євро-Азіатського дивізіону ГК АСД Тед Вільсон. Український уніон на час з'їзду мав у своєму складі 363 громади та 31 400 осіб), які входили до шести конференцій: Східної, Західної, Подільської, Центральної, Чернівецької й Південної.

Якщо провести аналіз організаційної структури Церкви, то можна сказати, що найбільше поповнення членства відбулося у третьому періоді (1989–1993), в якому зростання порівняно з другим (1984–1988) склало 17 035 віруючих або 97,69%. В цей час зростав і кадровий склад. Якщо в 1988 було 73 рукопокладених проповідники і 88 біблійних працівників, то в 1993 відповідно, 77 і 97. Найкраща кадрова ситуація на той час була в 3-х конференціях: Центральній, Східній і Західній. На 1 липня 1996 Церква досягла показника більш, ніж 500 громад і 52 593 віруючих; на початок 1998 у 7-ми конференціях та 2-х місіях було уже 713 громад, 310 груп з чисельністю 57 313 віруючих; на 1 січня 2013 відповідно 837 громад і 368 груп чисельністю 61 151 віруючий²⁴. Зауважимо, що в 1979 Український уніон Церкви АСД поділявся на 6 місіонерських полів зі статусом регіональних конференцій. До 2002 на території України функціонувало уже 8 конференцій (Буковинська, Дніпровська, Західна, Південна, Подільська, Східна, Східнодніпровська, Центральна). У зв'язку зі збільшенням громад у Центральному регіоні в 2002 Центральна конференція була реорганізована у дві місії: Центральну й Київську. В організаційну структуру Церкви в цей же час входила 3 171 суботня школа, 3 навчальних заклади, 9 періодичних видань. За 5 років (1998–2003) до неї приєдналося 30 989 чол. (за попередніх 5 років – 48 292)²⁵.

У міжз'їздовський період (1998–2003) Церквою було придбано і побудовано майже 300 молитовних будинків. Якщо в 1998 вона володіла 119 молитовними будинками і 106 будувалося, то в 2003 ця цифра склала відповідно 600 і 26. Високою була і динаміка розвитку мережі. Так, на 1 січня 2004 мережу уніону склали 991 громада, 2 місії, 3 навчальних заклади із 482 слухачами, 699 суботніх шкіл, 8 періодичних видань; громади обслуговували 1 166 священнослужителів. На 2009 співтовариство мало громади у всіх областях України. Найбільше їх було у Чернівецькій (100) та Вінницькій (81)²⁶. Підкреслимо, що інституалізація структури Церкви на рівні місцевих конференцій відрізнялася як динамікою, так і специфікою.

Сучасна адвентистська модель церкви має демократичну побудову з наступними характеристиками: виборність служителів, легітимність ініціативи пересічних віруючих. Вона є “представницькою системою” з наявністю як пресвітеріанських, так і конгрегаціоналістських елементів. Ця форма управління визнає, що влада в Церкві належить її членам і

²⁴ Матеріали VII з'їзду Української унійної Конференції. – Лісова буча, 2003. – С. 127.

²⁵ Там само. – С. 5, 11–20.

²⁶ Історія релігії. Вказана праця. – С. 363–364.

здійснюється знизу доверху, а не навпаки. Рядові віруючі, відповідно, наділяють владою і обов'язками своїх керівників. Жінок, які хоча й беруть участь у діяльності організаційних структур громад чи конференцій, Церквою все ж не висвячуються на пасторське служіння.

Сьогодні в Україні унійна конференція має розгалужену структуру, яка складається із 13-ти відділів: глобальної місії; освіти; пасторської асоціації; суботньої школи і особистісного служіння, жіночого служіння; жінки пастора; сім'ї, молоді, дітей; управління ресурсами; здоров'я; суспільних зв'язків і релігійної свободи; комунікації; видавничого; Адвентистського агентства допомоги і розвитку (АДРА)²⁷.

Характерною ознакою Церкви АСД є соціальна спрямованість її діяльності. Ставлячи в центр своєї роботи пропаганду неминучого другого приходу Христа (Мк. 9, 1; 13, 30; Рим. 13, 11–12) і вважаючи цю подію основою християнської надії на повернення втраченого раю, Церква, разом з тим велике значення надає реалізації в суспільстві таких функцій, як легітимізує (формування у віруючого громадянської позиції), благодійницька та філантропічна (різноманітні форми соціального служіння). Програма “Глобальної стратегії”, прийнята на 55-му з'їзді ГК АСД (1990), передбачає як широкомасштабну євангелізацію, так і різноманітне соціальне служіння людям. Церква усвідомлює міру відповідальності за вибір шляху, яким піде країна, і намагається зробити посильний внесок у вирішення духовних і соціальнозначущих для громадян проблем. У зв'язку з цим у травні 2002 на параді керівників Церкви АСД у країнах СНД прийнято рішення про опрацювання “Основ соціального вчення Церкви Християн АСД в Україні” (далі – Основи). Цей документ було розглянуто і затверджено Виконавчим Комітетом Євро-Азіатського дивізіону 28 жовтня 2002. Цей документ є базовим для співтовариства при організації в суспільстві суспільнозначущої роботи²⁸.

Основні напрямки соціального служіння, закладені в Основах, визначаються тим колом соціальних проблем, які окреслені Святим Письмом: нагодувати голодних, напоїти спраглих, одягти роздягнених, відвідувати хворих, приходити до ув'язнених (Мт. 25); піклуватися про вдів (Діян. 6, 1) і сиріт (Як. 1, 27); навчити тих, кому бракує знань, втішати страждальців (Мт. 5). Як зауважується в Основах, “соціально-історичні реалії сучасного суспільства спонукають Церкву АСД до участі також у вирішенні міжетнічних проблем, вихованні толерантності, зміцненні принципів свободи совісті”²⁹.

Центром соціального служіння в унійній структурі Церкви є місцева громада, в якій створені відповідні відділи: “тавіфи” (допомога бідним одягом і продуктами), “служіння сім'ї” (дошлюбне консультування при РАЦСах), “жіночого служіння” (організація благодійних акцій для безпритульних і дітей-сиріт), “здоров'я” (пропаганда здорового способу

²⁷ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 365–379.

²⁸ Основи соціального вчення Церкви Християн Адвентистів Сьомого Дня // Історія Церкви Християн Адвентистів Сьомого Дня в Україні. – К., 2004. – С. 6–8.

²⁹ Основи. – С. 149–150.

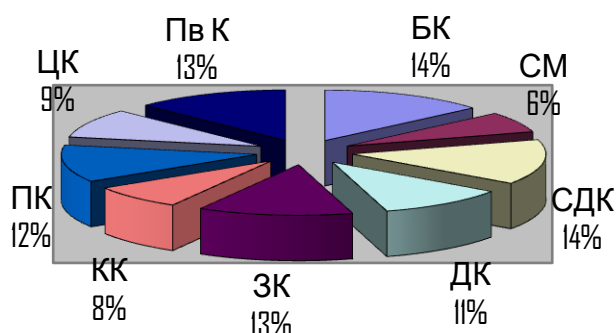

життя та профілактика наркоманії, алкоголізму, паління, СНІДу), “молодіжний і сімейний” (організація роботи клубів з профілактики різного роду залежностей через програми “Як подолати стрес”, “Новий старт”, “Ключі до здоров’я”, “Прощайте цигарки”), “молоді” (через програми “Слідопит”, “Покоління Next”, “Шторм”, “Тиждень шахів”, “Літні місіонерські табори”), Адвентистська агенція допомоги (у зонах військових конфліктів), стихійних лих і катастроф, філантропічна робота³⁰.

Враховуючи те, що сьогодні в Україні понад 440 тис. внутрішньо переміщених осіб та велика кількість мешканців територіальних громад у зоні конфлікту, спільними зусиллями Церкви, АДРА та телеканала “Надія” організовано благодійний проект “Східний ангел” для допомоги постраждалим від збройного конфлікту. На сьогодні в рамках цього проекту українці зібрали 505 103 гривні фінансової допомоги. Також зібрано й доставлено 2 001 тонн гуманітарного вантажу (продукти харчування, одяг, засоби гігієни, предмети першої необхідності, медикаменти). Церквою АСД організовано 13 волонтерських бригад з мешканців Західної України та інших територій, які власним коштом відбудовують соціально-важливі будівлі – школи, лікарні тощо³¹.

Рисунок 1

Кількість членів в конференціях/місіях УУК у 2014

Таблиця 2

№ п/п	Конференція/місія	Кількість членів Церкви
1.	Буковинська(БК)	7 090
2.	Східна (СМ)	3 394
3.	Східно-Дніпровська(СДК)	7 377
4.	Дніпровська(ДК)	5 515
5.	Західна(ЗК)	6 572
6.	Київська(КК)	3 963

³⁰ Історія релігії в Україні. Вказана праця. – С. 413.

³¹ АДРА допомагає переселенцям // Адвентистський вісник .– Джерело життя, 2014. – № 12 (294). – С. 11.

7.	Подільська(ПК)	6 103
8.	Центральна(ЦК)	4 780
9.	Південна (Пв. К)	6 542
Всього		51 336

Мережа Церкви АСД характеризується як кількісними, так і якісними показниками і має постійний розвиток матеріальної бази. Якщо, до прикладу, в 2007 у 8 конференціях (Буковинська, Східно-Дніпровська, Дніпровська, Західна, Київська, Подольська, Центральна і Південна) та 1-й місії (Східна) було 908 громад, то на 2014 – 900 громад і 304 групи. Якщо в 2007 громади обслуговувало 186 рукоположених, 295 нерукоположених та 100 починаючих пасторів, то в 2014 році їх було відповідно 256, 210 і 23.

Значно покращилася за цей час і матеріальна база товариства. Якщо в 2007 Церква мала 639 молитовних будинків і ще 130 будувалося, то в 2014 ці цифри склали 698 та 77. Кількісні показники організаційної структури Церкви АСД відображені у вище наведених таблицях³².

Слід мати на увазі, що адвентизм не однорідний; поряд із Всесвітньою Церквою АСД існує окреме відгалуження – Церква АСД реформа унійного руху АСД РР. Загальноприйнятою є точка зору, що Перша світова війна і оголошена у зв'язку з цим мобілізація в Німеччині підготували ґрунт для розколу в адвентизмі (було призвано більше 2 тис. адвентистів сьомого дня, із яких 257 були вбитими). Як вважає один із істориків адвентизму Є. Зайцев, поштовхом до розколу стало звернення 4 серпня 1914 на адресу Військового міністерства в Берліні від імені Церкви АСД, в якому говорилося, що адвентисти готові стати на захист вітчизни і за цих обставинах воювати зі зброєю в руках і в суботу. Лист був підписаний президентом Східно-Німецького уніону Г. Шубертом. Таке рішення розходилося з позицією Всесвітньої Церкви АСД з двох причин: питання про військовий обов'язок і суботу. І те, і інше суперечило віровченню Церкви. Поглибило розкол те, що 5 серпня 1918 президент Європейського дивізіону Л. Конрад, президент Східно-Німецького уніону, Т. Шуберт та президент Саксонської конференції П. Дрінгаузен написали ще один лист на адресу генерального штабу, в якому підтвердили свою позицію щодо участі у війні. Тут слід зауважити, що, по-перше, не всі члени Виконавчого комітету Європейського дивізіону підписали лист, по-друге, не всі члени Церкви були згодні з таким рішенням. Останніх називали екстремістами та виключали з громад. Таких було біля 290, вони в подальшому склали ядро так званого реформаційного руху в Німеччині. Ініціаторами руху стали німецькі проповідники Г. Шнанкнабе і Едмонд Доршлер, які публічно звинуватили керівництво Церкви у відступі від Божественних принципів.

³² Годичное совещание УУК. 23–26 ноября 2007 г. – Киев, 2007. – С. 5–12; Матеріали VIII з'їзду УУК. 1 липня 2008 р. – Київ, 2008. – С. 17; Годичное совещание УУК. 23–26 ноября 2014 г. – Киев, 2014. – С. 3–10.

Сьогодні Всесвітня Церква АСД притримується думки, що зайнята Шубертом, Конраді і Дрінгаузенем позиція ніколи не одобрювалася і не підтримувалась ні одним комітетом чи радою Церкви Адвентистів сьомого дня³³. В 1919 реформісти почали видавати журнал “Охоронник істини” (було видруковано 10 тисяч екземплярів), в якому Церква АСД називалась “великою блудницею”, “Вавилоном великим”³⁴.

Щоб прояснити та виробити загальну церковну позицію з питання участі у військових діях, 2 січня 1923 у м. Гланді (Швейцарія) на засіданні комітету реорганізованого Європейського дивізіону була прийнята “Декларація принципів”, в якій було визначено 3 важливих положення:

1. Визнання земного уряду як встановленого Богом;
2. Відмова від участі у військових діях, насиллі та кровопролитті;
3. Право кожного члена співтовариства на свободу совісті і вільне волевиявлення³⁵.

Хоча в подальшому керівники Європейського дивізіону і Церкви АСД в Німеччині визнали свої помилки і покалися, це не вирішило проблеми реформаційного руху, розкол в Церкві залишився. Як результат, у 1925 в м. Гота (Німеччина) відбувся з’їзд європейських адвентистів, на якому було організовано 4 унії (союзи) – Німецький, Дунайський, Скандінавський, Прибалтійський. На цьому з’їзді були прийняті “Основи віри адвентистів сьомого дня реформаційного руху”³⁶.

Реформаційний рух був наявний і в СРСР. Найбільш відоме його відгалуження “Церква вірних і вільних адвентистів”, очолювалася В. Шолковим (“шолковці”), який за боротьбу проти атеїзму просидів у в’язниці 23 роки.

Існує думка, що в рядах реформаційного руху сьогодні нараховується десь біля 3 тисяч послідовників³⁷. Церква АСД реформаційного руху має свої представництва в Україні і є частиною Східно-Європейського Дивізіону. У м. Чернівці знаходиться Центр Української Уніонної конференції АСД РР. В підпорядкуванні цієї структури на 2013 знаходиться 8 зареєстрованих та 11 громад без реєстрації, якими опікувалось 19 пасторів, діяло 6 суботніх шкіл. За роки незалежності збудовано 5 культових приміщень, 1 – орендується³⁸.

Сьогодні адвентистське співтовариство в Україні – значна частина суспільства, яка не мислить себе у відриві від проблем свого народу. Реалізуючи євангелізаційно-просвітницьку, освітницьку і видавничу діяльність, адвентисти беруть активну участь у соціальному служінні. Очікуючи другого приходу Христа, християни адвентисти разом із тим з надією дивляться у майбутнє земне. Церква матеріально і духовно

³³ Зайцев Е. В. История Церкви АСД. – Заокский : Источник жизни, 2008. – С. 383–387.

³⁴ Зайцев Е. В. История Церкви АСД. – Заокский : Источник жизни, 2008. – С. 383–387.

³⁵ Там само. – С. 389.

³⁶ Там само. – С. 390–392.

³⁷ Там само. – С. 399–402.

³⁸ Докаш В. Сучасний стан, динаміка та основні тенденції розвитку релігійної мережі в Чернівецькій області // Релігія та соціум. – 2014. – № 1–2 (13–14). – С. 137.

підтримала Майдан, в силу своїх можливостей і в рамках віровчення вона допомагає захищати східні кордони своєї країни від агресора³⁹.

Вірні Церкви готові і в подальшому використовувати свою земну суспільну місію, як доручення Бога, роблячи свій посильний внесок у духовно-моральне й соціально-економічне відродження земної Вітчизни.

Висновки. Підводячи підсумок зауважимо, що процес інституціалізації адвентизму в Україні тісно переплетений з історією народів нашої країни. Адвентисти, як частина багатонаціонального і багатоконфесійного українського суспільства, разом з віруючими інших віросповідань і представниками різних світоглядних орієнтацій пережили труднощі двох світових війн, сталінських і комуністичних репресій, труднощі становлення вцілому, але переконані в правильності своєї місії.

Отримано 14.01.2015

Summary

Dokash Vitaliy, Chernushka Ivan. Institutionalization of Adventism in Ukraine.

The article describes the current state of Adventism as Protestantism in Ukraine, the formation, evolution and distribution of this religious movement. Current research analyzes the Seventh-day Adventist place in the structure of religious life in Ukraine. Sociological slice of Adventist community is presented.

Keywords: *Adventism, religion, church, community, the General Conference legislation liberalism.*

---

³⁹ Докаш В. И. История адвентистов седьмого дня в Украине XIX–XXI вв. // Свобода совести в России : исторические и современные аспекты. – Вып. 3. Сб. статей. – Москва : Российское объединение исследователей религии, 2006. – С. 297–299.